

Kakor je odlika Weissovega dela, da prikazuje švicarske hiše in ostale stavbe kot središče ljudskega življenja z vsemi njegovimi gospodarskimi, družbenimi in duhovnimi vprašanji kot celoto, tako odlikuje tudi to knjigo prijeten, plemenito poljuden slog, v katerega neprisiljeno vpleta tudi ljudske reke in stavke iz leposlovnih del in ki mu je vir v pisateljevi močni, predmet in ljudi ljubeči osebnosti.

Sestavni del knjige so zelo posrečene in nazorne, večinoma drobne risbe ter karte, ki bistveno dopolnjujejo besedilo ter delajo tudi zunanost knjige zelo prikupno. — Stevilne opombe in seznam literature nudijo zlasti strokovnjaku mnogo gradiva.

Prepričani smo, da bo delo Richarda Weissa mnogo pripomoglo k pospešenemu raziskovanju ljudskega stavbarstva tudi pri nas in le želeli moramo, da bi dobili kmalu podobno knjigo tudi o slovenskih domovih. Nujno pa bi moral prebrati Weissovo delo vsak, kdor se ukvarja s katerimkoli področjem ljudske kulture.

Vilko Novak

Gerhard Heilfurth: Glückauf! Geschichte, Bedeutung und Sozialkraft des Bergmannsgrusses. Verlag Glückauf GMBH, Essen 1958, 22 DM.

Znani raziskovalec kulturne in socialne zgodovine rudarjev in rudarstva, profesor etnografije in sociologije na univerzi v Giessenu, dr. G. Heilfurth, je za več razpravami iz rudarskega področja (posebej je omeniti njegovo obširno delo o bistvu, življenju in funkciji rudarske pesmi) obdelal rudarski pozdrav. Skušal ga je zajeti v njegovem zgodovinsko razvojnem in družbeno sestavnem odnosu. Pri tem se je oslanjal na obširno gradivo, nakopičeno ob dolgoletnem marljivem zbiranju, ki predočuje pravcati avtorjev etnografski arhiv za področje rudarstva. Osebna izkustva, terenski zapisi, viri literarnega, arhivalnega in muzejskega značaja so omogočili to 224 strani obsegajoče izčrpno delo. Geografsko območje, ki ga je avtor pri tem zajel, obsega nemški jezikovni teritorij in obrobno tudi tiste dežele, kjer je pod vplivom nemškega rudarstva v oblikovnem ali vsaj vsebinskem pomenu običajen nemški rudarski pozdrav.

Konec 17. stoletja ob dovršenem kulturnem konstituiranju rudarjev kot posebnega delavskega sloja, ob ugotovitvi zavesti te samosvojesti in občutku pripadnosti stanovski skupnosti, se je s splošno baročno nagnjenostjo do oblikovanja in reprezentativnosti pojavilo geslo »Glückauf«. Razvito saško rudarstvo, podpirano po deželnem knezu in tako tesneje navezano na baročni deželni dvor, je bilo njegovo izhodišče. Rodila ga je oblikovna svojevrstnost rudarskega poklica in hranila življenjska resničnost, ki je bila povezana z njim. Avtor na osnovi obsežnega gradiva zasleduje njegov razvoj, njegovo razširjenost na posameznih področjih rudarskega življenja v raznih rudarskih središčih in skuša razvozlati njegovo vlogo in pomen v dobi skoraj tri sto letnega obstoja. Spremlja ga v njegovi osnovni in izhodiščni pojavitvi kot pozdrav rudarske tovariške skupnosti v vsem pomenu njegove socialne moči. Ob tem beleži spremljajoče navade, ki se v posameznih odtenkih večkrat razvijajo v pokrajinsko oziroma krajevno posebnost, a vedno kot izraz, odsev in vezni element delovne in na to osnovo postavljene širše socialne skupnosti. V posebnih poglavjih se avtor ustavlja ob geslu Glückauf v pisemskih vzorcih baroka, ob njegovi važni vlogi v rudarski pesmi. Ta je po avtorjevem mnenju najlepši izraz kulturnega delovanja in ustvarjalne moči ter pravo ogledalo bistva rudarskega stanu. Pestra je slika funkcionalne vloge gesla v najrazličnejši praznični in vsakdanji rabi. Javlja se kot dekorativni element, kot organizirana tradicija in kot živ, celoto zaokrožujoč sestavni del. V tem ali onem pomenu so ga in ga še uporabljajo na proslavah, v govorih in nabitnicah, na zabavah in ob osebnih praznikih, rojstnih dnevih, porokah, po-

grebih, v koralih in pridigah, ob rudarskih praznikih in v novoletnih voščilih. Kot naslov in spoznavni znak, kot simbol pripadnosti k rudarskemu poklicu in življenju ga je najti na zastavah in spominskih znakih, na zgradbah in uporabnih predmetih od okrasnega orožja do pip. Imena rudnikov, krajev, ulic, rodbin, podjetij, gostiln, lekarn in kino dvoran pa imena raznih združb do naslovov časopisov, glasil, založb in romanov nosijo naziv Glückauf. Razna rekla, številni sestavki v ljudskem, v rudarskih krajih nastalem izročilu se okoriščajo z njim. Z vso skrbjo je avtor zbral primere od — v tem pogledu zlasti značilne — bidermajerske poezije do modernih pesnikov in piscev. V poglavja so razvrščeni po posameznih področjih, nanizani primeri preteklih obdobij in današnje, zlasti v Porurju razširjene rabe.

Z W. H. Riehlmom si avtor v zaključnem poglavju zastavlja vprašanje o smiselnosti raziskave teh »majhnih stvari«. Nedvomno pravilen je njegov pritrdilni odgovor glede na pogoj, da se tako raziskavanje poveže s celotno sliko socialnega in kulturnega dogajanja v obravnavanem obdobju. To načelo je avtor vsaj v večini poglavij skušal slediti. Drugo je vprašanje, koliko se mu je pri tem sledenju socialno kulturnega pomena rudarskega pozdrava v izraznem in oblikovnem smislu uspelo približati. Pogoj za to bi bil, kakor pravi pisec na uvodnih straneh, v zastavljanju in reševanju vprašanja o »življenjski resničnosti«, sredi katere neki kulturni element nastane, živi ter se vsebinsko in oblikovno spreminja. Res je, da se v stopnji izrazne moči, v načinu tega izraza, v prostoru njegove razširjenosti »zrcalijo vsakokratni socialni in kulturni pogoji«. Vendar pa je ta »odsev morda prav zaradi shematske razdelitve snovi po pojavnih področjih in s tem razbite razvojne slike vse preveč medel, in nam je lahko samo žal, da ni ob obilici gradiva, s katerim avtor razpolaga, skušal vsaj karakterističnejše točke v razvoju rudarstva na obravnavanem območju osvetliti tudi s socialne, in seveda tudi ekonomske strani. Tako bi ta obojestranska osvetlitev koristila bralcu, koristila pa bi nedvomno tudi piscu, ker bi mu omogočila trdnjše in globlje utemeljevanje snovi, ki jo obravnava. Toda tudi taka kot je, nudi knjiga širok vpogled v etnografski pomen rudarstvene problematike in je lahko koristna spodbuda za načetje podobne obdelave tudi pri nas.

Slavko Kremenšek

Oskar Moser, Von Tanzburschen und Tanzschaffern. Einige Beiträge zur Geschichte der Tanzsitten und des Volkstanzes in Kärnten. Von —. Sonderdruck aus Kärntner Museumsschriften XIX, Tanz und Brauch, Klagenfurt 1959, 137—172.

Uvodoma avtor obsežno prikazuje problematiko, o kateri razpravlja. Pri tem se objektivno zadržuje pri raznih slovenskih koroških ljudskih običajih. Prav nadrobno obravnava Zegen pri Zilji in navaja tudi ustrezno slovensko literaturo (U. Jarnik, M. Majar Ziljski, B. Orel, F. Marolt idr.). Pravilno navaja, da pomeni »Zeche« isto kot ziljanska »Konta« (prim. ital. »conto«!). Važen doprinos pomeni obravnavanje ohranjenih ziljanskih običajev v zvezi z nekdanjim žamerstvom (windische Säumer). Nadaljnja poglavja obravnava: 1. Prepovedi in omejitve plesanja, 2. Plesni termini in prostori za plesanje in 3. Plesni mojstri in starejši plesni običaji. Pri tem se opira tudi na gradivo iz teže pristopnih virov, kot so deželni arhiv, arhiv deželne vlade, protokoli deželnega in državnega sodišča in sveta v Celovcu. Iz njih navaja mnogo nadrobnosti o raznih navadah pri plesih in plesnih običajih za starejšo dobo, iz katere imamo tako pičla poročila o plesanju. S tem je prispeval važen doprinos etnologiji, kar bo v veliki meri moglo koristiti tudi naši znanosti o ljudski kulturi.

Radoslav Hrovatin